

Hva er EØS-avtalen og det indre markedet?

Partnerforums seminar: Introduksjon til EØS-rett - 30.11.22

Professor Christian Franklin
Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen
Christian.franklin@uib.no

Hva er EØS-avtalen og det indre markedet...?

- **EØS-avtalen**

- Internasjonal avtale (traktat) som lar 3 EFTA-stater ta del i EUs indre marked
- Speiler bl.a. EU-traktatenes regler om fri flyt av varer, tjenester, arbeidskraft og kapital
- Hoveddel – se EØS-loven
- Protokoller og vedlegg – se EFTA sin hjemmeside

<https://www.efta.int/Legal-Text/EEA-Agreement-1327>

- **Det indre markedet i EU/EØS**

- Art. 1 EØS: «...fremme en vedvarende og balansert styrking av handel og økonomiske forbindelser mellom avtalepartene, med like konkurransevilkår og overholdelse av de samme regler...»

- Hovedmålsettingen med indremarkedsprosjektet:

“To eliminate all obstacles to intra [Union] trade in order to merge the national markets into a single market bringing about conditions as close as possible to those of a genuine [domestic] market.” (C-15/81 Gaston Schul, avsnitt 33)

- Økonomisk begrunnelse: fri handel maksimerer forbrukervelferd og sikrer en mest mulig effektiv bruk av ressurser

- Og fri handel ikke mulig uten fri flyt av arbeidskraft, tjenester og kapital

Hvordan skal det indre markedet oppnås..?

1. Ikke-diskrimineringsprinsippet

- EØS:

Article 4

Within the scope of application of this Agreement, and without prejudice to any special provisions contained therein, any *discrimination on grounds of nationality* shall be prohibited.

- Forbud mot:
 - Direkte diskriminering (f.eks. C-2/74 *Reyners*)
 - Indirekte diskriminering (f.eks. C-379/87 *Groener*)
 - Ikke-diskriminerende *restriksjoner/hinder*

➤ NB! RYGGMARGESREFLEKSEN!!

Tre steg:

1. Er det nasjonale tiltaket diskriminerende (direkte eller indirekte), eller en mer generell begrensning på fri bevegelse?
 2. Hvis ja: Kan tiltaket legitimeres?
 3. Hvis ja: Er tiltaket proporsjonalt + i tråd med menneskerettigheter?
- Proporsjonalitetsvurderingen (NB! Staten har bevisbyrden)
 - Tiltaket må være egnet;
 - *Sak E-8/20 (NAV): må søke å oppnå formålet på en konsistent og systematisk måte*
 - ikke strengere enn nødvendig for å oppnå det legitime formålet;
 - og det legitime formålet må veies opp mot inngrepet det gjør i fri bevegelse

95. Det er etablert rettspraksis at kompetente myndigheter, når de vedtar et tiltak som fraviker et prinsipp som er nedfelt i EØS-retten, i hvert enkelt tilfelle må vise at tiltaket er egnet til å oppnå det mål som ble lagt til grunn, og ikke går lengre enn det som er nødvendig for å oppnå det. Det må også pekes på at grunner som en EØS-stat påberoper seg som rettferdiggjørelse, **må ledsages av passende dokumentasjon eller en analyse av formålstjenligheten og proporsjonaliteten av tiltaket** vedkommende stat har truffet, **samt konkret dokumentasjon som underbygger dens argumenter** (...)

104. EFTA-domstolen viser til at **rene generaliseringer** om et gitt tiltaks mulighet for å oppmuntre til rekruttering, slik den norske regjering har anført, **ikke er nok** til å vise at målet med tiltaket er egnet til å rettferdiggjøre unntak fra en av de grunnleggende friheter i EØS-retten, og **utgjør ikke bevis** som gjør det mulig å fastslå med rimelighet at det valgte tiltak er egnet til å nå dette mål (...)

119 (...) I alle tilfelle må de grunner en EØS-stat påberoper seg for rettferdiggjøring være ledsaget av passende dokumentasjon eller en analyse av formålstjenligheten og proporsjonaliteten av tiltaket vedkommende stat har truffet, samt konkret dokumentasjon som underbygger dens argumenter. En slik objektiv, detaljert analyse, som om nødvendig er **underbygget med tall**, må være egnet til å godtgjøre, **med solid og konsistent data**, at det foreligger reell risiko for at de mål som skal ivaretas ikke oppnås. (jf. dommen i DW, som omtalt over, avsnitt 34).

2. Homogenitetsprinsippet

- Utgangspunktet for EØS-forhandlingene:
 - Norge & Island: EØS-medlemskap skal ikke innebære overføring av suverenitet til EU
 - EFTA-statene kan ikke velge hvilke regler de ønsker å være bundet av (såkalt «cherry picking»)
- Løsningen (Art. 1 og 6 EØS + EØS-avtalens fortale punkt 4 og 5):
 - EØS-rettslige regler som svarer til EU-rettslige regler skal forstås og anvendes slik at rettstilstanden blir den samme i EØS-området som i EU
- Unntak/grenser:
 - Der reglene er ulike innholdsmessig
 - Der EØS-komitéen gjør materielle tilpasninger til direktivet/forordningen
 - Ingen krav om **direkte virkning** av EØS-regler i EFTA-statene
 - Ingen krav om **forrang** av EØS-regler i EFTA-statene

Saksområder EØS-avtalen ikke dekker:

- Tollunion
- Felles landbruk- og fiskeripolitikk
- Skatt
- Økonomisk union og fellesvaluta
- Area of Freedom Security and Justice (AFSJ)
- EU-Charteret
- (EU-)borgerskap

Samarbeidet mellom Norge og EU er mye mer enn EØS...

En innviklet matrise av avtaler – inkl.:

- EØS
- Schengen
- Dublin-konvensjonen
- Lugano-konvensjonen
- Overleveringsavtaler
- Avtaler om fiskerettigheter og kvoter
- ...og mange flere...

= *Langt mer enn kun et økonomisk samarbeid i dag*

